

Bir İletişim Biçimi ve Öğretim Şekli Olarak Tartışmaya Dair Öğretmen Görüşleri

SEDAT MADEN*
MURAT KAYA**

Öz: İnsanoğlu için farklı ve yeni düşüncelerin varlığı bir zenginliktir. Birey kendini belirli bir düşünceye bağlamadıysa ya da bir kalıba göre yaşamını şekillendirmediyse yeniliğe ve gelişmeye açık denilebilir. Bu nedenle insan kendini geliştirmek için çevresiyle sürekli iletişim hâlinindedir. Hayatın her anında konuşma, anlatma ve kabul görme çabası içindedir. İnsani bir erdem olan bu durum farklı ve yeni bir düşüncenin varlığında kendini kabul ettirme çabası içerisine girer. Böylelikle toplumda kabul görür bir tartışma başlamış olur. Tartışma becerisi bütün bu olguları bünyesinde barındıran ve özellikle okul çağlarında üzerinde durulması gereken önemli bir etkinliktir. Bu çalışmada, orta-öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin bir iletişim biçimi ve öğretim yöntemi olarak tartışmaya dair görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma desenine göre yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini Giresun ilindeki liselerde görev yapan 101 branş öğretmeni oluşturmuştur. Lise öğretmenlerinin tartışma ile ilgili görüşlerini belirlemek için görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler üzerinde, cevapların niteliğine göre, betimsel ve içerik analizi bir arada kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Tartışma, sözlü iletişim, ortaöğretim öğretmenleri, görüş.

* Doç. Dr., Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı. sedat.maden@giresun.edu.tr

** Öğretmen, Giresun 125. Yıl Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi. dekan28@hotmail.com

---

Teachers' Opinions About Discussion as a Teaching Method and Communication Form

Abstract: The existence of different ideas for is a great wealth for human being. People are open to new ideas and developments as long as they don't impose themselves on a certain thoughts. Otherwise, people grow up their mistakes with their own knowledge which are thought to be true. Therefore, they are constantly in communication within the social structure. In the every moment of their life, they are in the effort of speaking, explanation and acceptance. This situation, which is a human virtue, starts to struggle to make itself known and accepted in the presence of a different and new idea. Thus, it begins to be accepted in the society and a discussion starts. Discussion skill is an important activity which has all these facts in it and it should be emphasized particularly in the school years. Aim of this study is to determine the secondary education teachers views about discussion as a form of communication and a teaching method. This research has been carried out according to the qualitative research design. The study group of this research has been made up by 101 branch teachers who are working in high school in Giresun. To determine the high school teachers views about discussion, interview technique has been used. The data of the research has been collected through the interviews forms prepared by the researchers. On the obtained data, descriptive and content analysis has been used together according to the quality of the answers.

Keywords: Discussion, verbal communication, high school teachers, opinion.

Giriş

Toplumsal yaşamın bir gereği olarak insan sürekli iletişim hâlinindedir. İnsanın sosyalleşme sürecinde gerçekleştirdiği bu eylem onun varlığının da bir göstergesidir. Kişi, hayatın her anında konuşma, anlatma ve kabul görme çabası içindedir. İnsana özgü olan bu durum farklı ve yeni bir düşünce var olduğunda kendini kabul ettirme çabası yönünde değişime uğrar. Böylelikle toplumda kabul görür bir tartışma başlamış olur. Tartışmanın başlangıcı bireyin kendini anlamlandırdığı önemli bir noktadır. Bu süreçte kişinin ruh hâli, yaşam tarzı ve konumu gibi özellikler tartışmanın boyutuna yön verecektir. Sözlü iletişim sürecinde tartışma ile görüş belirtme mesajın tam ve ayrıntılı izahı için gereklidir. Birey yaşamının farklı evrelerinde ve ortamlarında kendini ifade etmek, düşüncelerini savunmak için tartışmaya başvurur.

Tartışma becerisi bireyin yaşam boyu ihtiyaç duyacağı bir beceridir. Bu nedenle ailede temelleri atılmalı, okul ve sosyal çevrede geliştirilmeli ve eğitim sürecinde bireyin tartışma konusunda kişisel gelişimi sağlanmalıdır.

Tartışma kavramı ve eyleminin kökeni Yunan filozofu Aristo'ya dayandırılmaktadır (Billig, 1989'den akt. Aslan, 2010: 469). Tartışma sözcüğü Türkçe Sözlükte "bir konu üzerinde, birbirine ters olan görüş ve inançları karşılıklı savunmak ve karşılıklı ağır sözler söyleyerek çekişmek, münakaşa etmek" şeklinde anlam bulur. Tartışma aynı zamanda bir iletişim şekli ve konuşma türü olarak da terimleşmiş niteliğe sahiptir. "Önceden belirlenmiş bir konu üzerinde farklı görüşlere sahip kişilerin bir araya gelerek konu ile ilgili görüşlerini bildirmeleri, görüşlerini savunmaları ve konuyu çözümlmeleri için yaptıkları konuşmalara" da tartışma denilmektedir (Gündüz, 2007: 141). Günlük iletişim sürecinde hazırlıksız biçimde ve bir konuşma türü olarak da hazırlıklı biçimde grupla tartışmalar gerçekleşebilir. Bireyin aile içinde, trafikte, alışverişte veya işte farklı görüşteki kişilerle de tartışması olasıdır. Gerçek yaşamın bu doğal iletişim özelliği öğretim sisteminde de karşılık bulmuş, tartışmaya

dayalı çeşitli teknikler / türler (münazara, panel, çember vb.) öğrenme amacıyla kullanılmaktadır.

Sosyal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan iletişim insanın doğduğu andan itibaren başlar. Kişiler konuşarak, yazarak, susarak, bakarak, gülümseyerek ve oturarak diğer kişilere çeşitli anlamlar aktarmaktadırlar. İnsanın sosyal bir varlık özelliğine sahip olması, yaşamını devam ettirebilmesi için diğer kişilerle iletişim kurmasını zorunluluk hâline getirmektedir. İlk insanlar seslerle, işaret ve sembollerle, doğayı taklitle iletişim kurmaya çalışırken bugün bir tuş ile dünyanın diğer ucundaki insanlarla iletişim kurulabilmektedir. Bu durum iletişimin önemini ve gerekliliğini ortaya koyan önemli bir ölçüttür. "Herkes yeryüzünü bir sahne, kendisini de oyuncu olarak benimsemiştir. Herkes rolünü oynamakta, karakterinin gerektirdiği replikleri konuşmakta, yapmacık da olsa birbirlerine vermeleri gereken mesajları verip almaktadır. Dünya sahnesindeki oyun bir iletişim oyunudur. Hiç kimsenin bu oyuna katılmama, oyundan kaçma hakkı ve ayrıcalığı yoktur. İnsan olan herkes bu oyuna katılmak, rolünü oynamak, iletişim kurmak zorundadır." (Ceceri, 2002: 10). Hayatın içerisinde var olan bu iletişim zorunluluğu etkili ve doğru iletişim yollarını bilmeyi de beraberinde getirmektedir. İnsan doğasında varlığını sürdüren ve her gün kendini yenileyen iletişim süreci farklı yollarla bireyin karşısına çıkar.

İnsan karşısındaki kişiyle iletişim kurarken söylediklerini ve mesajlarını ses yoluyla anlatırsa sözlü iletişim başlamış olur. Sözlü iletişimde esas olan anlatılmak istenenin karşı tarafa nasıl ulaştığıdır. Bu noktada alıcı mesajı eksik ya da yanlış alırsa bireyler iletişim sürecindeki eksikliklerden dolayı bir tartışma sürecinin içerisinde kendilerini bulurlar. Tartışmanın boyutu bireylerin algı, tutum ve davranış özelliklerine göre değişiklik gösterebilir. Okul çağında edinilmesi gereken bu becerinin doğru ve tam öğrenilmiş olması iletişim yanlışlarını ortadan kaldırır. Benzer bir durum yazılı iletişim için de geçerlidir. Yazılı iletişim sürecinde birey ifade ettiği sembollerle diğer bireye söyleyeceklerini aktarır. Bu esnada birey ön yargılı tutum ve

davranışlar sergilerse iletişim hatalarına da zemin hazırlanmış olur.

Beden dili iletişim etkinliklerinin önemli bir parçasıdır. Bireyin ait olduğu toplumun kültürel özelliklerine göre kendini ifade edebileceği önemli bir iletişim aracıdır. Birey ses tonu, göz hareketleri gibi sözsüz sembollerin kullanılması ile çeşitli anlamları paylaşabilir. Anlatılmak istenenin jest ve mimiklerle ifade edilişi verilen mesajın algılanmasında önemli bir etkidir. Bu noktada diğer bireyin sahip olduğu edinimler (kültür, ilgi, söz varlığı vb.) mesajın anlamlandırılmasında ayırt edici olabilir. Sözlü ve yazılı iletişimde gerçekleşen bunun gibi iletişim kusurları toplum için önü alınamaz bir tartışma ortamını da beraberinde getirir. Tartışma ortamının oluşması bireylerin var olan soruna karşı olan tutumlarını da şekillendirir. Tartışma esnasında çatışma hâlinde olan bireyler iletişim kusurlarını tartışmanın durumuna göre ortaya koyarlar. Aile, sosyal çevre ve okulda dil becerilerinin etkili kullanımına dair kuralların yeterli ve doğru biçimde edinilmemiş olması bireyleri, hayat boyu bu tür sorunlarla karşı karşıya getirebilir. “İnsanlar yaşamlarını sürdürmek için beslenmek, aile, evlilik ve arkadaşlık gibi yakın ilişkiler kurmak, çalışmak, çocuk yetiştirmek, iletişime geçmek, tepki göstermek vb. zorundadır. Bu eylemleri gerçekleştirmek ve bu faaliyetlerde başarılı olabilmek için çevresini dinlemesi” (Maden, 2013: 51) ve kendini çevresine sözlü veya yazılı olarak anlatabilmesi gereklidir. Çevresini etkili ve verimli bir şekilde dinlemeyen ve kendini çevresine anlatamayan bireyler sağlıklı bir iletişimden uzaklaşmış, tartışmaya kapı aralamış olurlar. Özellikle okul çağlarında edinilecek olan tartışma eğitimi günlük yaşam içinde karşılaşılabilecek iletişim hatalarını ortadan kaldırmada fayda sağlayabilir.

Toplumda var olması gereken tartışma kültürü çok küçük yaşlardan başlayarak edinilir. Aile, sosyokültürel çevre ve okul yaşamıyla birlikte olumlu veya olumsuz şekillerde oluşur. Bireyin bu süreçte aldığı eğitim tartışma kültürüne yön verir. Bireyin kendini tanımladığı ve düşüncelerine anlam kazandırdığı yegâne yer okuldur. “Okulun asıl amacı bireylere siyasal siste-

min, toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına yanıt verebilecek yeterlilikleri kazandırmaktır. Bir siyasal sistem olan demokrasi ve ona göre şekillenen demokratik toplum okuldan demokratik bireylerin yetiştirilmesini beklemektedir” (Yeşil, 2003: 608). Okul bu noktada bireyleri eğitirken aynı zamanda da onları toplumsal yaşama hazırlar. Buna göre demokratik toplumda bireylerin önemli özelliklerinden biri demokratik bir etkinlik olan ve düşünmeye, eleştirmeye, katılıma dayanan tartışmaya karşı olumlu tutum ve davranışlara sahip olmaktır (Tozlu, 1997: 105). Çünkü tartışma, hem demokrasinin varlığının bir habercisi hem de onun gelişmesi ve güçlenmesi için etkin bir araçtır. Demokratik olmayan toplumlarda tartışma yapılamayacağı gibi tartışmanın olmadığı toplumlarda da demokrasi gelişemez.

Tartışma sürecinin demokratik kurallar çerçevesinde en etkili şekilde yaşanacağı yerlerin başında hiç şüphesiz okullar gelmektedir. Toplum, her bir ferdine gerekli yeterliliklerin kazandırılmasını okuldan bekler. Okul, bireyleri toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde hayata hazırlar. Böylelikle toplumsal denge sağlanmış olur.

Sosyal hayatın çeşitli alanlarında yaşanan ya da gözlenen tartışmalar, içerik ve yöntem olarak demokratik bir görünüm sergilememektedir. “Eğitimli insanlar arasında yaşanan tartışmaların da bu olumsuz görünümünden kendini kurtaramamış olması daha kaygı vericidir. Genelde bu tartışmaların kısa zamanda amacından saptığı, kaos, karmaşa ve hatta kavga ya da sözlü saldırılara dönüştüğü, düşünsel berraklık yerine bulanıklıkla sonuçlandığı, yararlı ve olgunlaşmış düşünsel ürünlere ulaşamadığı görülmektedir” (Alatlı, 2001: 7). Televizyonlarda yayınlanan haber ve gösteri programlarındaki tartışmalar buna örnek olarak gösterilebilir. Söz konusu programlarda eğitimli ve toplum içinde belli bir statüye erişmiş bireylerin iletişim becerilerine ve tartışma sürecine ilişkin kuralları hiçe sayarak konuştuğu görülebilmektedir. Maalesef, medya ortamlarında yaşanan tartışmalar bir iletişim şekli ve problem çözme aracı olarak tartışmanın kullanılmadığını ve demokratik bilinçle hareket edilemediğini gün yüzüne çıkarmaktadır. Düşünce ve davranış çatışmalarının yoğun yaşandığı, iletişim öğelerinin

hiçe sayıldığı, kimi zaman ağır ve onur kırıcı sözlerle amacın aşıldığı bir tartışma programı ekran başındaki bireyleri de olumsuz etkilemektedir. Böylece bütün toplum bu olumsuz davranış şekillerinden etkilenecek sanki olması gereken yahut yapılması doğru gibi algılanan bir tartışma becerisi ortaya koymaktadır.

Medyanın büyük bir güç olduğu dünyamızda televizyon kanalları yayınladıkları tartışma programlarıyla aslında bu durumun içler acısı hâlini gözler önüne sermektedir. Tartışma programlarında yer alan katılımcıların ve konuşmacıların tartışma kültüründen uzak olmaları bu durumun gerçekliğini gösteren bir kanıttır. Katılımcıların ve konuşmacıların birbirlerini dinlemeden, düşüncelerine saygı duymadan konuşmaları okul çağlarından gelen bir eksikliğe işaret etmektedir. Benzer bir durum internet gibi diğer kitle iletişim teknolojilerinde de kendini göstermektedir.

Gelişen ve değişen teknoloji insan ilişkilerini zayıflatmış sınırlı, alıngan ve düzensiz insan modelleri oluşmaya başlamıştır. Özellikle kitle iletişimlerinin yoğun olarak kullanıldığı günümüzde, insanlar sosyal ağlar üzerinden iletişim kurmaya başlamış ancak bu durumun olumsuz yönleri de hızlı bir şekilde kendini göstermiştir. Sosyal paylaşım ağları üzerinden gerçekleşen sözlü iletişimlerde hakaret ve onur kırıcı sözler tartışma becerisinden eksik nesillerin yetişmesine yol açmaktadır.

Tartışma süreçlerindeki olumsuz tutum ve davranışın en önemli nedeni, bireylerin eğitim hayatında uygun deneyimler geçirmemeleri, tartışma kültürünün gereklerini ve yararlarını bilmemeleri olarak açıklanabilir. Burada üzerinde durulması gereken temel sorun okul ortamında bireylerin demokratik tartışmalar konusunda neden uygun deneyimlere sahip olamadıklarıdır. Böyle bir olumsuz durumun ortaya çıkmasına öğrenci ve öğretmenlerin tartışma etkinliğine ilişkin olumsuz tutum ve davranışları, fiziki ortam yetersizliği, programın, yasa ve yönetmeliklerin yetersiz olması gibi birçok neden etki edebilir (Yeşil, 2003: 609). Okul yaşantısında öğretmen ve öğrencilerin tartışma etkinliğine karşı olan ön yargıları, olumsuz yaklaşım-

ları ve hazır bulunuşluk düzeylerinin yeterli olmaması bu konuşma şeklini ve öğrenme yöntemini etkisiz kılmaktadır. Çağdaş ve demokratik toplum yapısının bir getirisi olan tartışma kültürü öncelikle okul çağındaki bireylerde kazanılması gereken bir yeterliliklerdir. Birey, aile yaşantısında, sosyal çevrede ve okul ortamında en temel kazanımlarını öğrenir. Bu nedenle, bu üç sosyal yapı bireyin kendini tanımlayabilmesi açısından çok önemlidir. Ancak bu şekilde sağlıklı nesiller kendini geleceğe hazırlayabilir.

Okulda derslerin işlenişinde tartışma esaslı öğretim etkinliklerinin uygulanması, bu amaca önemli katkılar sağlayacaktır. Çünkü tartışma esaslı öğretim, öğrencilerin birlikte etkileşim hâlinde oldukları, zihinsel gelişimlerini ortaya koydukları, öğrenci merkezli bir yaklaşımdır. Öğrencilerin bilgiyi yapılandırmasında, doğru zihinsel modeller oluşturmasında tartışma yöntemi önemli bir paya sahiptir. Demokratik toplum yapısında bireylerin özgürce ve çağdaş bir ortamda düşüncelerini paylaşabilmeleri için tartışma becerilerinin eğitim sürecinde bir alışkanlık hâlinde kazandırılması gerekmektedir.

Tartışmayı sosyal hayatta başarılı biçimde kullanabilmek için temel dil becerilerinin ve beden dilinin etkin biçimde sergilenmesi; tartışma kurallarının alışkanlık düzeyinde edinilmesi ve örnek yaşantılarda deneyimlenmesi ve tartışma durumlarına katılma isteğinin aşılması gibi birtakım özellikler ve gereklilikler bulunmaktadır.

Tartışmadan bir öğretim yöntemi olarak eğitim ortamlarında sosyal bilimler başta olmak üzere bütün branşlarda yararlanılmaktadır. Öğretmenler dersin işleniş esnasında tartışma tekniklerinden yararlanmak suretiyle sınıf içerisinde planlı ya da plansız olarak bu beceriyi öğrencilerine kazandırmaktadırlar. "Okul çağında verilmesi gereken tartışma eğitiminin etkili olabilmesi ve öğrencilere tartışma kültürünün kazandırılmasında en etkili etken hiç şüphesiz öğretmendir" (Yeşil, 2004a: 172). Tüm demokratik davranışlarda olduğu gibi tartışma becerilerinin kazandırılmasında da öğretmenin öğrencilere model oluşturması, ortam düzenleyicisi ve program yürütücüsü olarak etkili olduğu, çeşitli araştırmalar sonunda belirlenmiştir (East-

man ve diğ., 1989; Kıncal 2000; Yeşil, 2001; Yeşil, 2004a). Buradan hareketle, tartışma konusunda öğretmenlerin büyük bir rolünün olduğu, bu beceriyi öğrencilerine öğreterek ve örnek yaşam durumları oluşturarak kazandırdıklarında demokrasi kültürüne de katkıda bulunacakları anlaşılmaktadır. Özellikle bu noktada öğrencilere kazandırılması gereken bir becerinin hem iletişim biçimi olarak hem de bir öğretim yöntemi olarak ne derece uygulandığının sorgulanması ve incelenmesi önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bahsedilen gerekçelerle çalışmada; ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin bir iletişim biçimi ve öğretim yöntemi olarak tartışmaya dair görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin bir iletişim biçimi ve öğretim yöntemi olarak tartışma ile ilgili görüşlerine ilişkin var olan durumu olduğu gibi ortaya koymak amaçlandığından nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Olgubilim araştırmalarında, bir olguyu daha iyi tanıma ve anlama ile insanların bu olguya ilgili deneyimleri ve yaşantıları, bir grubun bu olguya yükledikleri anlamlar ortaya konmaya çalışılır. Ayrıca nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 39). Bu doğrultuda çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerinin tartışma ile ilgili görüşleri tespit edilmiştir.

Örneklem

Araştırmanın örnekleme, Giresun il merkezindeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan farklı branşlardan 101 öğretmenden oluşmuştur. Araştırmanın örnekleme belirlenirken gönüllülük

esasına dayalı olarak hareket edilmiştir. Görüşmeye katılan öğretmenlerin branşlara göre dağılımı aşağıdaki şekildedir:

Tablo 1. Örneklemeindeki öğretmenlerin branş dağılımı

Branş Türleri	Türk Dilli ve Edebiyatı	20
	Meslek Dersi	19
	Matematik	13
	İngilizce	8
	Tarih	6
	Müzik	8
	Kimya	8
	Coğrafya	5
	Biyoloji	5
	Fizik	2
	Felsefe	2
	Din Kültürü	2
	Beden Eğitimi	2
	Resim	1
	Toplam	101

Verilerin Toplanması

Araştırmada, veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu oluşturulmadan önce alanyazın taranmış, benzer ölçme araçları incelenerek tartışma becerisi ve türüne yönelik öğretmenlerin ilgi ve alışkanlıkları ile ilgili 10 soruluk bir form taslak hâlde hazırlanmıştır.

Taslak form, 2 Türkçe eğitimi uzmanı tarafından dil ve anlatım, kapsam geçerliği açısından incelenmiş birtakım düzenlemelere gidilmiştir. Değişiklik yapılan hâli, 1 eğitim bilimleri uzmanınca gözden geçirilmiştir. Kapsam ve uygulama açısından hazırlanan görüşme formunun 5 Türk dili ve edebiyatı öğretmeni üzerinde pilot uygulaması yapılmıştır. Öğretmenlerin sorulara ilişkin cevapları ve önerileri alınmış, bir sorunun formdan çıkartılmasına karar verilmiştir.

Uygulama için son şekli verilen “*Tartışma Becerisi Görüşme Formu*” kişisel bilgilere dair ilk bölüm ile 9 açık uçlu soru ile yapılandırılmış biçimde örneklemdaki öğretmenlerin bir kısmına elden, ulaşım ve zaman planlaması ile ilgili oluşan ihtiyaçtan dolayı bir kısmına ise elektronik ortamda ulaştırılmış ve cevapları alınmıştır.

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacılarla birlikte bir alan eğitimcisi ve bir Türk dili ve edebiyatı öğretmeni tarafından değerlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Yapılan sınıflandırmalar karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıkları belirlenmiştir. Değerlendirme sürecinde görüş birliğine ulaşılarak içerik analiz edilmiştir. Sorulara verilen görüşlerden hareketle oluşturulan kısa cevaplı maddelere ait veriler sayısallaştırılarak frekans değerleri tablolar hâlinde görsel hâle getirilmiştir. Veri toplama aracında yer alan açık uçlu sorulara verilen cevaplar içerik analizine tabi tutulmuştur.

Bulgular

Görüşme formunda yöneltilen sorulara katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgular aşağıda verilmiştir. Verilerin analizinde ve yorumlanmasında görüşmeye katılmış her bir öğretmen için Ö (Ö1,Ö2,Ö3 gibi) kodlaması kullanılmıştır.

Tartışmayı sevme durumlarına ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Tartışmayı sevme durumlarına ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara “*Tartışmayı sever misiniz?*” şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2. Tartışmayı sevme durumu

İfade edilen	f	%
<i>Evet, severim</i>	46	45,5
<i>Kısmen, bazı durumlarda severim.</i>	23	22,8
<i>Hayır, sevmem</i>	32	31,7

Tartışmayı sevip sevmediklerine dair soruya görüşmeye katılan öğretmenlerin 46'sı (%45,5) *Evet, severim*, 23'ü (%22,8) *Kısmen* ve 32'si (%31,7) *Hayır, sevmem* cevabı vermişlerdir. Bu bulgu, görüşmeye katılan ortaöğretim öğretmenlerinin çoğunun tartışma ile iletişim kurmayı sevdiğini ve belli bir kısmının belirli durumlarda sevdiğini göstermektedir.

Tartışmayı faydalı bulmaya ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Tartışmayı faydalı bulma durumlarına ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara "*Tartışmanın faydalı oluşuna inanıyor musunuz?*" şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Tablo 3'te gösterilmiştir:

Tablo 3. Tartışmayı faydalı bulma durumu

İfade edilen	f	%
<i>Evet, inanıyorum</i>	61	60,4
<i>Her zaman değil</i>	20	19,8
<i>Hayır, faydası yok</i>	18	17,8
<i>Anlamsız buluyorum</i>	1	1
<i>Görüş belirtmeyen</i>	1	1

Tartışma eylemini faydalı bulup bulmama konusunda görüşmeye katılan öğretmenlerin 61'i (%60,4) *Evet, inanıyorum* şeklinde cevap vermiş, 18'i (%17,8) *Hayır, faydası yok* derken 1'i ise *Anlamsız bulduğunu* beyan etmiştir. 20'i öğretmen (%19,8) ise bazı durumlarda tartışmanın faydalı olduğuna dair görüş belirtmiştir.

Tartışılan kişiden beklenenlere ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Tartışılan kişiden ne tür beklentilere sahip olduğuna ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara “Tartıştığınız kişilerin nelere dikkat etmesini beklersiniz?” şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Tablo 4’te gösterilmiştir:

Tablo 4. Tartışılan kişide dikkat etmesi beklenenler

Katılımcılar	f	İfade edilen / Dikkat edilmesi Beklenenler
Ö2,Ö33,Ö65,Ö101,Ö30,Ö28,Ö100,Ö61 Ö99,Ö90,Ö97,Ö58,Ö24,Ö96,Ö26,Ö23, Ö22,Ö95,Ö94,Ö19,Ö93,Ö18,Ö16,Ö15, Ö38,Ö34,Ö89,Ö12,Ö88,Ö87,Ö10, Ö9,Ö8,Ö83,Ö82,Ö79,Ö1,Ö75,Ö71, Ö68,Ö78,Ö77,Ö76,Ö4,Ö6,Ö7,Ö11,Ö14, Ö25,Ö31,Ö32,Ö42,Ö43,Ö44,Ö52,Ö53, Ö84,Ö85,Ö86,Ö39,Ö40,Ö47,Ö49,Ö50,Ö66	65	Saygılı olma
Ö3,Ö20,Ö62,Ö73,Ö36,Ö60,Ö63,Ö64	8	Konuya hâkim olma
Ö5,Ö13,Ö21,Ö27,Ö45,Ö51,Ö91	7	Sakin bir üslup, uygun konuşma tarzı
Ö17,Ö29,Ö35,Ö54,Ö55,Ö56 Ö57	7	Dinlemeyi bilme
Ö37,Ö48,Ö59, Ö70,Ö72	5	Kanıt sunma, gerekçe gösterme
Ö74,Ö81,Ö98,Ö101	4	Tutarlı, ön yargısız, objektif olma

Ö46,Ö80	2	Seviyeli olma
Ö69	1	Radikal, farklı, yaratıcı olma
Ö67,Ö92	2	Görüş belirtmeyen
	101	

Tartışılan kişiden beklenen özellikler için görüşmeye katılan öğretmenlerin 65'i saygılı olma cevabını vermiştir. Diğer öğretmenlerden ise;

Öğretmenlerin 8'i tartışılan kişiden *konuya hâkim olma*, 7'si *sakin bir üslup ve uygun konuşma tarzı*, 7'si *dinlemeyi bilme*, 5'i *kanıt ve gerekçe sunma*, 4'ü *tutarlı, objektif, ön yargısız olma*, 2'si *seviyeli olma* gibi tavır ve alışkanlıkları sergilemesini beklediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerden 1'i *radikal, farklı ve yaratıcı olma* özelliklerine dikkat ettiğini ifade etmiştir. 2 öğretmen ise görüş belirtmemiştir.

Tartışılan kişi ve tartışma amacına ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Tartışılan kişi ve tartışma amacına ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara "*Kimlerle ve niçin tartışırsınız?*" şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5. Tartışılan kişi ve tartışma amacı

Katılımcılar	f	İfade edilen / Kimle ve Niçin?
Ö101,Ö100,Ö64,Ö94,Ö93,Ö10,Ö91, Ö90,Ö89,Ö88,Ö86,Ö85,Ö83,Ö78,Ö77, Ö74,Ö72,Ö70,Ö69,Ö3,Ö7,Ö9,Ö12,Ö15, Ö17,Ö19,Ö20,Ö21,Ö37,Ö39,Ö40.Ö42	32	Arkadaşlarımla güncel ve siyasi konularda görüşümü sunabilmek için
Ö46,Ö97,Ö96,Ö66,Ö81,Ö70,Ö11,Ö13	20	Eğitilmiş insanlarla düşünce dünyasını zenginleştirmek

Ö14,Ö16,Ö24,Ö26,Ö28,Ö30,Ö51,Ö52, Ö54,Ö58,Ö59,Ö60		için
Ö55,Ö22,Ö48,Ö47,Ö73,Ö56,Ö18,Ö25, Ö27,Ö29,Ö33,Ö36,Ö41,Ö49	14	Fikir ayrılığına düştüğüm kişilerle yanlış anlaşılmalari düzeltmek için
Ö75,Ö31,Ö80,Ö8,Ö5,Ö50,Ö53,Ö57, Ö61,Ö62,Ö76,Ö79	12	Herkesle fikirlerimi savunmak için
Ö44,Ö43,Ö23,Ö87,Ö65, Ö63,	6	Öğrencilerimle ve doğru yönlendirebilmek için
Ö45,Ö35,Ö2,Ö38,Ö82,Ö84,Ö92,Ö95 Ö98,Ö99	10	Genelde tartışmadan uzak dururum
Ö71,Ö68,Ö4,Ö32,Ö67,Ö6,Ö1	7	Görüş belirtmeyenler
	101	

Kimlerle ve niçin tartışarak iletişim kurduklarına dair görüşmeye katılan öğretmenlerin 32'si arkadaşlarıyla güncel ve siyasi konularda tartıştıkları cevabını vermiştir. Diğer öğretmenlerden ise;

Öğretmenlerden 20'si kimlerle ve hangi amaçla tartıştığına dair *eğitilmiş insanlarla düşüncelerini zenginleştirmek için*, 14'ü *fikir ayrılığına düştüğü kişilerle yanlış anlamaları düzeltmek için*, 12'si *herkesle fikirlerini savunmak için* ve 6'sı *öğrencileri ile onları doğru yönlendirmek için tartıştığını* ifade etmiştir. Öğretmenlerden 10'u ise *genelde tartışmadan uzak durduğunu* belirtirken 7'si hiç görüş sunmamıştır.

Öğrenci tartışmalarındaki tutum ve davranışlara ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Öğrenciler tartıştığında neler yapıldığına ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara “*Öğrencileriniz herhangi bir konu da tartıştığında ne yaparsınız?*” şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Tablo 6’da gösterilmiştir:

Tablo 6. Öğrencilerin tartışma anlarında öğretmenlerin tutum ve davranışları

Katılımcılar	f	İfade edilen / Öğrencilerin tartışma anı
Ö72,Ö37,Ö81,Ö82,Ö83,Ö33,Ö84,Ö61 Ö86,Ö87,Ö96,Ö101,Ö2,Ö4,Ö5,Ö8,Ö9 Ö11,Ö13,Ö14,Ö21,Ö22,Ö35,Ö36,Ö57 Ö25,Ö26,Ö92,Ö93	29	Sonuca ulaşmaları için yardımcı olurum
Ö3,Ö68,Ö42,Ö80,Ö6,Ö7,Ö97,Ö90,Ö18 Ö56,Ö15,Ö16,Ö17,Ö19,Ö20,Ö27,Ö28 Ö32,Ö34,Ö38,Ö41,Ö43,Ö44,Ö46,Ö47	25	Tartışmayı dinlerim
Ö67,Ö71,Ö12,Ö40,Ö39,Ö85,Ö95,Ö48, Ö49,Ö54,Ö62,Ö73,Ö75,Ö58,Ö59,Ö60, Ö63,Ö69,Ö70,Ö76,Ö77	21	Her bir taraf ile görüşür savundukları fikri ortaya çıkarmaya çalışırım
Ö74,Ö52,Ö64,Ö78,Ö88,Ö89	6	Bitmesini beklerim
Ö45,Ö79,Ö91,Ö94,Ö98,Ö99,Ö100	7	Dersle ilgili değilse bitirmelerini isterim.
Ö1,Ö10,Ö55,Ö66,Ö23,Ö24,Ö65,Ö53, Ö29,Ö51,Ö50,Ö30,Ö31	13	Görüş belirtmeyenler

Öğrencileri tartıştığında ne şekilde bir tavır sergileyeceklerine dair görüşmeye katılan öğretmenlerin 29'u sonuca ulaşmaları için yardımcı olacağını, 25'i tartışmayı dinleyeceğini ve 21'i taraflarla görüşür ve savundukları fikirleri ortaya çıkarmaya çalışacağını belirtmiştir. Bununla birlikte 6'sı bitmesini bekleyeceğini, 7'si dersle ilgili değil ise tartışmanın bitirilmesini isteyeceğini ifade etmiştir. Buna karşın 13 öğretmen ise bu konuda görüş belirtmemiştir.

Derste tartışma yöntemini kullanmaya ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Derste konu anlatırken tartışma yöntemine başvurmaya ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara "Derste bir konuyu tartışarak kavratma yolunu kullanıyor musunuz?" şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Tablo 7'de gösterilmiştir:

Tablo 7. Derste tartışma yöntemine başvurma

Katılımcılar	f	İfade edilen / Tartışma yöntemi ile öğretim
Ö52,Ö3,Ö69,Ö56,Ö71,Ö58,Ö4,Ö74,Ö59, Ö8,Ö75,Ö42,Ö43,Ö77,Ö78,Ö39,Ö10,Ö79, Ö44,Ö13,Ö80,Ö81,Ö34,Ö16,Ö19,Ö83,Ö20, Ö84,Ö22,Ö37,Ö85,Ö24,Ö87,Ö28,Ö88,Ö47, Ö30,Ö31,Ö90,Ö91,Ö49,Ö26	42	Evet, tartışma metodundan yararlanıyorum
Ö95,Ö33,Ö93,Ö94,Ö96,Ö65,Ö97,Ö66, Ö100,Ö1,Ö2,Ö5,Ö6,Ö7,Ö11,Ö12,Ö14,Ö15, Ö9,Ö17,Ö18,Ö23,Ö25,Ö27,Ö35,Ö36,Ö29, Ö38,Ö40	29	Belli derslerde tartışma ile konuyla ilgili farklı görüşlerden yararlanıyorum

Ö21,Ö92,Ö45,Ö46	4	Gerektiğinde derste tartışma yapıyoruz
Ö67,Ö68,Ö64,Ö48,Ö50,Ö72,Ö76,Ö32, Ö41,Ö51,Ö53,Ö54,Ö55,Ö57	14	Hayır, tartışma ile öğretim yapmıyorum
Ö60,Ö61,Ö62,Ö63,Ö70,Ö82,Ö86,Ö73, Ö89,Ö98	10	Dersim müsait olmadığından kullanmıyorum
Ö99,Ö101	2	Görüş belirtmeyenler
	101	

Derslerinde bir konuyu öğretirken tartışma yöntemi/yoluna başvurmaya dair görüşmeye katılan öğretmenlerin 42'si *Evet, yararlanıyorum* cevabını verirken, 29'u belli derslerde başvurduğunu, 4'ü ise *gerektiğinde tartışarak öğretmeyi kullandığını* ifade etmiştir. Buna karşın 14 öğretmen *tartışma ile öğretmeye başvurmadığını*, 10'u ise *dersinin bunun için müsait olmadığını* belirttiği görülmüştür. 2 öğretmen ise bu konuda görüş beyan etmemiştir.

Derste tartışma ortamı oluşturmak için başvuru teknik ve uygulamalara ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Derste tartışma ortamı oluşturma için başvuru teknik ve uygulamalara ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara "*Derste tartışma ortamı oluşturmak için hangi teknik ve uygulamalara başvuruyorsunuz?*" şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Tablo 8'de gösterilmiştir:

Tablo 8. Derste tartışma oluşturmak için başvuru teknik ve uygulamalar

Katılımcılar	<i>f</i>	İfade edilen / Tar-
--------------	----------	---------------------

		tışma teknikleri
Ö71,Ö72,Ö56,Ö3,Ö4,Ö58,Ö75,Ö76,Ö8, Ö78,Ö79,Ö9,Ö40,Ö13,Ö14,Ö20,Ö51,Ö23, Ö25,Ö1,Ö2,Ö6	22	Soru-Cevap
Ö73,Ö5,Ö43,Ö87,Ö88,Ö16,Ö89, Ö99,Ö81,Ö65,Ö30,Ö7,Ö10,Ö11	14	Beyin Fırtınası
Ö49,Ö82,Ö83,Ö85,Ö66,Ö95,Ö100,Ö17,Ö18	9	Münazara
Ö59,Ö62,Ö42,Ö34,Ö22,Ö96,Ö37,Ö15,Ö19 Ö26	10	Karşılıklı katılım
Ö77,Ö101,Ö12,Ö21	4	Grupla tartışma
Ö27,Ö28	2	Fikir Taraması
Ö74	1	Açık Oturum
Ö67,Ö68,Ö29,Ö31,Ö32,Ö35,Ö36,Ö38,Ö39, Ö33,Ö44,Ö41,Ö45	13	Özel bir teknik kul- lanımı ve uygulama yapmayanlar
Ö80,Ö55,Ö24,Ö46,Ö47,Ö48,Ö52,Ö53,Ö54, Ö57,Ö60,Ö61,Ö63,Ö64,Ö69,Ö70,Ö84,Ö90, Ö91,Ö92,Ö93,Ö94,Ö97,Ö98,Ö11,Ö32	26	Tartışmadan yarar- lanmayanlar
	101	

Derslerinde tartışma ortamı oluşturmak için hangi öğretim teknik ve uygulamasına başvurduklarına dair görüşmeye katılan öğretmenlerin 22'si *soru-cevap*, 14'ü *beyin fırtınası*, 9'u *münazara*, 4'ü *grupla tartışma*, 2'si *fikir taraması* ve 1'i *açık oturum* tek-

niklerinden yaralandığını belirtmiştir. Ayrıca öğretmenlerin 10'u *karşılıklı katılım* sağlayarak öğrencileri tartışma eylemine soktuğunu ifade etmiştir. Buna ek olarak 13 öğretmen tartışma yaptırarak öğretim yapmak için özel bir teknik veya uygulama yapmadığına dair görüş sunmuştur.

Derste öğrencilerin görüş ve düşüncelerine yer vermeye ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Derste öğrencilerin görüş ve düşüncelerine yer vermeye ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara "*Derste öğrencilerin görüş ve düşüncelerine yer verir misiniz? Evet, ise, hangi sıklıkla yaparsınız?*" şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Tablo 9'da gösterilmiştir:

Tablo 9. Derste öğrencilerin görüş ve düşüncelerine yer verme durumu

İfade edilen	<i>f</i>	<i>%</i>
Evet, yer veririm	98	97
<i>Her Ders</i>	72	71,3
<i>Bazen</i>	16	15,8
<i>Haftada Bir</i>	10	9,9
Hayır, yer vermem	3	3

Derste öğrencilerin görüş ve düşüncelerine yer vermeye dair görüşmeye katılan öğretmenlerin 98'i (%97) *Evet, alırım* cevabını verirken sadece 3 (%3) öğretmen *Hayır, almam* demiştir. Öğretmenlerin 72'si (%71,3) *her ders*, 16'sı (%15,8) *bazen* ve 10'u (%9,9) *haftada bir* öğrencilerinin görüşlerini, düşünceleri olarak onlara demokratik ve özgür bir öğrenme atmosferi oluşturduğu görülmektedir. Demokratik ve özgür bir iletişim ortamında sağlıklı biçimde farklı fikirlerin ortaya çıkabilmesi ve tartışılabilmesi mümkündür. Öğretmenin derste öğrencilerin görüş ve düşüncelerine yer vermesi öğretim sürecinde tartışmaya uygun bir iletişim ortamının oluşturulmasında önemlidir. Bu bulgudan hareketle, örneklemdaki öğretmenlerin tamamına yakını-

nın bu durumu destekleyen bir tutuma sahip olduğu söylenebilir.

Akranlarının sorularını cevaplamaya dair öğrencilere izin vermeye ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Öğrencilere akranlarının sorularını cevaplamaya dair izin vermeye ilişkin öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla katılımcılara “Öğrencileriniz soru sorduğunda akranlarının cevaplamasına izin veriyor musunuz? Evet, ise ne şekilde yaparsınız?” şeklindeki açık uçlu soru yöneltilmiş, elde edilen cevaplar Tablo 9’da gösterilmiştir:

Tablo 10. Öğrencilerin sorularına akranlarının cevap vermesine izin verme

İfade edilen	f	%
Evet, izin veririm	91	90,1
<i>Doğru bulduğum için her ders yaparak</i>	67	66,3
<i>Bazen, öğrencileri derse katarak</i>	10	9,9
<i>Gerektiğinde izin vererek</i>	14	13,9
Hayır, izin vermem	7	6,9
Görüş belirtmeyenler	3	3

Öğrencilerin sorularını akranlarının cevaplamasına izin verme durumuna dair görüşmeye katılan öğretmenlerin 91’i (%90,1) *Evet, izin veririm*, 7’si (%6,9) ise *Hayır, izin vermem* şeklinde görüş belirtmiştir. İzin veren öğretmenlerden 67’sinin (%66,3) *bunu doğru bularak her ders yaptığı*, 10’unun (%9,9) *bazen öğrencileri derse katarak yaptığı* ve 14’ünün (%13,9) *gerektiğinde izin vererek yaptığı* belirlenmiştir. Öğrencilerin sorularına akranlarının cevap vermesi aynı doğrultudaki görüşler ile birlikte farklı fikirlerin de sergilenmesine imkân sağlayabilir. Bu tür bir sınıf ortamında saygı ve nezaket kuralları çerçevesinde öğrencilerin karşılıklı tartışma yapabileceği düşünülebilir. Dolayısıyla öğretmenlerin öğrencilerin birbirilerinin sorularını cevaplama ve

görüş sunmalarına izin vermesi öğretim sürecinde tartışma ile iletişim ve etkileşimin sağlanması için ideal bir durumdur. Bu durum tartışmanın yapılabilmesine zemin hazırlayıcı olduğu için önemlidir. Bu bulgu, görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğunun tartışmayı sevmesi ve faydalı bulmasına dair bulgularla birbirini desteklemektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Tartışma günlük hayatta bireyin kendini ifade etmesinde, problemlere çözümler üretebilmesinde ve bilgisini uygulamaya aktarabilmesinde önemli olduğu kadar öğretim ortamında da bilgiye farklı açılardan yaklaşılarak öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır. Elbette tartışma tek başına bir konunun anlaşılmasında yeterli değildir, ancak bu yolda önemli bir adımdır (Murphy ve diğerleri, 2009). Tartışma öğrencinin motivasyonunu artırır ve öğrenme sürecini daha ilgi çekici hâle getirir. Ayrıca öğretmene öğrencinin ne öğrendiğini daha derinden anlama fırsatı bulur (Cashin, & McKnight, 1986'den akt. Ocak ve Karakuş, 2015: 53). Bu bağlamda araştırmada, ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin bir iletişim biçimi ve öğretim yöntemi olarak tartışma ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda;

Görüşmeye katılan öğretmenlerin %45,5'inin ($f=46$) tartışma ile iletişim kurmayı sevdiği, %22,8'inin ($f=23$) bazı durumlarda sevdiği geriye kalanlarının ($f=32$) ise sevmediği tespit edilmiştir. Buna ek olarak öğretmenlerin %60,4'ünün ($f=61$) tartışmanın faydalı olduğuna inandığı, bu görüşe sahip olanların %19,8'inin ($f=20$) her zaman faydalı olmadığını düşündüğü, %17,8'inin ($f=18$) ise faydalı olduğuna inanmadığı belirlenmiştir. 1 öğretmen tartışmayı anlamsız bulduğuna dair görüş belirtmiş iken 1'i hiç görüş beyan etmemiştir. Katılımcıların 65'i tartıştığı kişilerin saygılı olmasına dikkat ettiği, diğerlerinin ise konu hâkimiyeti, sakin ve uygun konuşma tarzı, etkili dinleme, kanıt sunma, tutarlı olma, objektiflik, yaratıcılık, seviyeli olma gibi özelliklere dikkat edilmesini beklediği görülmüştür. Ayrıca katılımcıların çoğunluğunun arkadaşları ile güncel ve siyasi konularda, eğitimli

insanlarla düşünce dünyasını zenginleştirmek için tartıştığına dair bulgulara da ulaşılmıştır.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğunluğu öğrencileri tartıştığına sonuca ulaşmalarını beklediğini, tartışmayı dinlediğini, farklı görüşe sahip taraflarla görüşüp savundukları fikri ortaya çıkarmalarına yardım ettiğini dile getirmiştir. 13 öğretmen ise bu konuda görüş belirtmemiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin 42'sinin derste bir konuyu kavratırken tartışma yoluna başvurduğu 29'unun ise belli derslerde tartışmadan yararlandığı, 4'ünün ise tartışmadan derslerinde yararlanmadığı belirlenmiştir. Geriye kalan öğretmenlerin ise çeşitli sebeplerle tartışma yolunu kullanmadığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan derste tartışma ortamı oluşturmak için görüşmeye katılan öğretmenler çoğunlukla soru-cevap, beyin fırtınası, münazara, grupla tartışma, fikir taraması, açık oturum gibi tekniklere başvurduğu, geriye kalanların ise özel bir teknik kullanmadığı veya tartışmadan yararlanmadığı ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, tartışmaya uygun ortam hazırlama açısından derste öğrencilerin görüş ve düşüncelerine öğretmenlerin %97'sinin ($f=98$) yer verdiği belirlenmiştir. Aynı şekilde akranlarının diğer öğrencilerin sorularına cevap vermelerine katılımcıların %90,1'inin ($f=91$) izin verdiği görülmüştür.

Yeşil (2003: 622)'e göre, "okullarda yapılan tartışma eğitiminin ilk basamağını bilişsel eksik ve yanlışlıkların giderilmesi oluşturmaktadır. Tartışmanın ne olduğu, amacı, yararları, katılımcıların sorumlulukları konularında öğrencilerdeki bilgi eksik ve yanlışlıkları giderilmelidir. Öncelikle tartışmanın çekişme ve çatışmadan uzak, sözlü saldırı ve hakaretlerden arınık, düşünsel olgunlaşma aracı olduğu öğrencilere benimsetilmelidir. Tartışma sonunda herkesin bir şeyler kazandığı, bu yüzden kaybeden taraf diye bir şeyin olmadığı bilinci kazandırılmalıdır. Öğretmen tartışma etkinliğine bir bütün olarak bakmalı, bütün boyutlarını birlikte göz önünde tutmalıdır. Etkinliğin her aşamasında planlı ve bilinçli bir tutum sergilemelidir. Öğrenciler tarafından sergilenen yanlış tutum ve davranışlar hemen düzeltilmeli, daha sonraya bırakmamalıdır." Buradan hareketle

öğretmenlerin hem iletişim kurarken hem de sınıfta tartışma ortamı kurma, tartışmayı başlatma, kontrol etme, yönetme ve sonuca ulaştırma becerilerine sahip olmasının ne kadar önemli olduğu gözler önüne serilmektedir. Öğretmenlerin tartışmanın önemi kavraması ve ihtiyaç duyduklarına doğru biçimde tartışabilmeleri için hizmet öncesinde bu bakımdan eğitim almaları gerekmektedir. Lisans eğitimlerinde tartışma konusunda hem iletişim şekli olarak hem de öğretim biçimi olarak bilgi edinmeleri ve uygulamaya dair tecrübe kazanmaları sağlanmalıdır.

Bir konuyu öğretmek için tartışmaya başvuran öğretmenler, öğrencilerinin düşüncelerini, bu düşüncelerini savunmalarını istedikleri için bu yöntemi kullandıklarını ve tartışmanın çok yararlı bir strateji olduğunu ifade ederler (Buchanan, 2011'den akt, Ocak ve Karakuş, 2015: 53). Bu doğrultuda araştırma elde edilen bulgular, ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin önemli bir kısmının bir iletişim şekli olarak tartışmayı sevdiğini ve faydalı bulduğunu, bir öğretim aracı olarak çoğunluğunun bu yoldan yararlandığını göstermektedir. Bunun yanında, öğretmenlerin bir öğretim yöntemi olarak tartışma ve tartışmaya dayalı teknikler konusunda yeterli bilgi ve donanımına sahip olmadığı da görülmüştür.

Günlük iletişimde başarı, demokratik toplum oluşturma, düşünen ve üreten insanlar yetiştirmede tartışmanın önemi (Aydın, 1996; Yeşil, 2004b; Lewin, 1998); öğrenme sürecinde öğrencilerin konuyu daha somut, anlaşılır hâlde ve öz değerlendirme süzgecinden geçirerek öğrenebilmelerinde tartışma yönteminin işlevi (Aslan, 2010; Henning, 2008; Cashin & McKnight, 1986; Hadjioannou, 2007) ve öğretmenlerin hem bireysel yaşamlarında hem de öğretim sürecinde tartışma becerilerine sahip olmalarının gerekliliği (Mok & Lung, 2005; Ocak ve Karakuş, 2015) alanyazındaki araştırmalarda ortaya konulmuştur. Söz konusu araştırmalarda ortaya konan ilkeler ve öneriler araştırmada ulaşılan bulgular ile aynı doğrultudadır.

Tartışma kültürü ve onun için mutlak surette gerekli olan demokratik tutum küçük yaşlarda edinilen ve alınan eğitimle gelişen bir davranış şeklidir. Bu davranışı insana özgü bir nitelik hâline dönüştürmek ise öğretmenlerin görevidir. Öğretmen-

lerin iletişim kurarken sergiledikleri tutum ve davranışları ile örnek olurken derslerinde de tartışma esaslı öğretim tekniklerinden yararlanmaları öğrencilere tartışma kültürünü kazandırmada hayati değere sahiptir. Bu bağlamda, öğretmen yetiştirme sürecinde Eğitim Fakültelerinde tartışma ve teknikleri ile ilgili derslerin verilmesi, tartışma kavramı ve eğitimi ile ilgili çalışmaların yapılması, farklı amaç ve örneklemeler üzerinde tespitlerde bulunulması araştırma sonuçlarından hareketle önerilebilir.

Kaynakça

- Alatlı, A. (2001). *Safsata kılavuzu*. İstanbul: Boyut Yayınevi
- Aslan, S. (2010). Tartışma esaslı öğretim yaklaşımının öğrencilerin kavramsal algılamalarına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 467-500.
- Aydın, M.S. (1996). *Diyalogik eğitim: İslami bir perspektif*. Türkiye II. Eğitim Felsefesi Kongresi (23-26 Ekim 1996). YYÜ Eğitim Fakültesi, Van.
- Buchanan, L. B. (2011). Discussion in the elementary classroom: how and why some teachers use discussion. *The Georgia Social Studies Journal*, 1, 19-31.
- Cashin, W. E., & McKnight, P. C. (1986). *Improving discussions*. Manhattan, KS: Kansas State University, Center for Faculty Evaluation and Development.
- Cereci, S. (2002), *İletişim kurmak insan olmaktır*. İstanbul: Metropol Yayınları.
- Eastman, W., Martin, J., Dawe, J., Gaulart, P. & Dillion, C. (1989). Civil liberties and human rights in education. *Education Canada*, 29(2), 20-23.
- Gündüz, O. (2007). Konuşma eğitimi. (Ed.Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol) *İlköğretimde Türkçe öğretimi*. Ankara: PegemA Yayınları.

Hadjoannou, X. (2007). Bringing the background to the foreground: what do classroom environments that support authentic discussions look like? *American Educational Research Journal*, 44(2), 370-399.

Henning, J. E. (2008). *The Art of Discussion Based Teaching Opening up Conversation in the Classroom*. Newyork: Routledge.

Lewin, B. (1998). The educational requirement for democracy. *Curriculum Inquiry*, 28(1), 57-79.

Maden S. (2013) Niçin dinlemiyoruz? Dinleyememe probleminin sosyokültürel analizi. *Uluslararası Türkçe-Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(1),49-83.

Mok, M.C. & Lung, L.C. (2005). Developing self-directed learning in student teachers. *International Journal of Self Directed Learning*, 2,18-39.

Murphy, K.P., Soter, A.O., Wilkinson, I. A. G., Hennessey, M.N. & Alexander, J. F. (2009). Examining the effects of classroom discussion on students' comprehension of text: A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 101(3), 740-764.

Ocak, G. ve Karakuş, G. (2015). Developing an attitude scale for discussion ability of pre-service teachers, *Journal of Theoretical Educational Science*, 8(1), 50-69.

Tozlu, N. (1997) *Eğitim felsefesi*. Ankara. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları

Yeşil, R. (2001). *İlköğretim düzeyinde okul ve ailenin demokratik davranışlar kazandırmadaki etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Yeşil, R. (2003). Tartışma etkinliğine ilişkin öğrenci tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 36, 606-624.

Yeşil, R. (2004a). Öğrenci ve öğretim elemanlarının tartışma tutum ve davranışları arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 5(2), 195-208.

Yeşil, R. (2004b). Tartışma eğitiminde okul ve öğretmenin rolü, (Editör: Gürsel, M.), *Eğitime ilişkin çeşitlemeler*. Konya: Eğitim Kitabevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.